

Meditatie bij de Dankstond 1997

Schriftlezing: DEUTERONOMIUM 15, 1-11

Gemeente van Jezus onze Heer,

De velden waar de gewassen op hebben gestaan zijn leeg. Als je op de zeedijk staat kun je de zwarte lege velden zien liggen, een beetje dreigend, kaal, koud. Je zou bijna vergeten hoeveel goede vruchten die grond heeft voortgebracht.

Je zou het bijna vergeten, hoe vol de schuren zijn, dankzij die vruchtbare grond.

Als je groente en aardappels koopt denk je niet eens meer aan die goede grond.

Je zou het bijna vergeten.

Vanavond danken wij de Schepper voor de vruchten van zijn Schepping.

En wij hebben deze schepping niet als een erfenis van onze voorouders, maar als een geschenk aan onze kinderen. Dat zou je ook bijna vergeten.

Als wij het land en het milieu uitputten, dan worden onze kinderen daar de dupe van.

God danken wij, dat de Schepping zo vruchtbaar is, en dat ze zoveel geeft aan al wat voedsel nodig heeft.

Het land is goed. Alle vruchten van de aarde zijn meer dan voldoende om de gehele wereldbevolking te voeden. Het land is goed. Maar wat is er misgegaan?

In Deuteronomium 8 lezen we ditzelfde: Er staat: Het land is goed, ja zeer goed. Het land is vruchtbaar en vrijgevig. We zullen eten en verzadigd worden en de Heer prijzen om zijn gaven. Tegen deze achtergrond, het land is goed, moeten we de woorden lezen in hoofdstuk 15, onze schriftlezing. Daar in de Tora lezen we over het sabbatsjaar. Het zevende jaar is een jaar van kwijtschelding, zegt de Tora.

Deut. 8 zegt: Het land is goed, m.a.w. aan het land zal het niet liggen.

Maar Deut. 15 zegt: Er behoren onder jullie geen armen te zijn. Of andersgezegd: Het land is goed, ja zeer goed; je zou bijna vergeten dat er ook nog armen zijn en behoeftigen.

En hier stuiten wij op een tegenstelling: Als het land goed is, hoe kunnen er dan armen zijn? Dan is er toch iets misgegaan met het beheren van dat goede land. Dan is er toch iets misgegaan met de verdeling van de vruchten. Er is winstgemaakt door sommigen, waardoor anderen tot armoede zijn veroordeeld.

De Tora wijst Israël en de gemeente op die tegenstelling en die is er vandaag de dag nog net zo: Het land is goed, de economie draait als een trein, maar armoede is er nog rondom ons. Wat is er dan toch misgegaan? Wat zijn we dan vergeten?

Ik ga hier zo dieper op in. Maar eerst nog even een wat moeilijke tekst uit dit gedeelte. In vers 3 lezen we: 'Een buitenlander moogt gij dwingen tot betaling.' En dit vers moet ons niet teveel in verwarring brengen, en we moeten het al helemaal niet letterlijk teopassen in onze tijd. Buitenlanders in de woorden van de Tora zijn diegenen die geen deel hebben aan het verbond. Israël is nu eenmaal in de Schriften het volk van God, dat zal heersen over andere volken. Maar Israël mag alleen heersen vanuit de Tora! Alleen vanuit het

---

principe van naastenliefde en gerechtigheid mag Israël heersen over de andere volken.

Als we dat vertalen naar onze tijd, dat zitten de kerken op het goede spoor, wanneer ze de noodklok luiden voor asielzoekers die op straat gezet zijn. Dan doen de kerken tenminste iets waartoe in de Bergrede wordt opgeroepen.

Maar nu terug naar de vraag: Wat is er misgegaan, het land is goed, de economie doet het goed, maar armoede is er nog steeds. Wat zijn we vergeten?

En waarom laten we het zover komen dat de armen tot God moeten bidden om uitredding uit hun nood. Of zoals we hier lezen: Als de rijke zijn hart verhard, omdat hij weet dat het sabbatsjaar eraan komt, dan bezondigt de rijke zich en de arme zal hem beklagen bij God.

Wat zijn wij vergeten? Wij produceren onvoorstelbare rijkdommen en winsten, terwijl het overgrote deel van de wereldbevolking in vele opzichten arm en behoeftig is. Wat is er misgegaan, wat zijn we vergeten?

De sleutel tot dit dilemma ligt in vers 11: We lezen: Armen zullen er altijd zijn, daarom gebied Ik u aldus: Gij zult uw hand wijd openen voor uw broeder, voor de ellendige en de arme in uw land.

En op dit vers moeten we een vergrootglas leggen en goed aandachtig lezen.

Het hebreuws kent geen woord voor lichaam, maar noemt steeds dat lichaamsdeel waarin een mens zich beweegt. In zijn oog is de mens ziende, één en al oog. In de zegswijze 'oog om oog' horen we dat ook. Het hebreuws gebruikt de naam van één lichaamsdeel om de gehel mens en haar actie aan te duiden.

En hier in dit vers lezen we het woord 'hand'.

Wat is de mens wat betreft zijn hand? vragen we dan aan de Tora.

Wanneer is de mens één en al hand? Dat is in al zijn werken. De Heilige Schrift spreekt altijd over de 'werken der handen'.

En die hand moet de mens openen. Maar als hij dan die hand opent, dan is dat niet ná gedane arbeid, maar in die arbeid zelf. De hand van de gelovige naar de behoeftige gaat niet pas open nadat geïnvesteerd is en de winst is binnengehaald, want dan is het kwaad al geschied en dan zitten de armen al in de poort te bedelen. De mens opent zijn hand niet voor de behoeftige ná allerlei aftrekposten. De mens opent haar hand, zodra zij te arbeiden begint.

Hier wordt niet gevraagd om liefdadigheid, maar om een levenshouding van verzet tegen armoede. Het ideaal is een land waar geen behoeftige meer is.

Het streven naar winst verwijdt de rijke van de arme.

het streven naar gerechtigheid brengt gemeenschap en nieuw leven.

De hand van de rijke gaat niet open na de winstafrekening, maar tijdens de arbeid.

En alle werken van de handen moeten daarop gericht zijn.

Het zit'm niet alleen in diakonaat. Maar ook in de kleine en grote daden van het moment.

Ik hoop dat we ons deze houding een beetje eigen kunnen maken. Het is goed om bij onze

aankopen deze bewuste houdeing aan te nemen. De wereldwinkel niet overslaan, nu er weer cadootjes gekocht gaan worden. Produkten kopen waarvan de opbrengst regelrecht terecht gaat naar de mensen die het produceren. Max Havelaar.

Maar vanuit onze kapitalistische samenleving stuiten we vervolgens op moeilijke dilemma's. Afgelopen week zag ik een reportage, waarin kinderen die arbeid verrichten zich hadden georganiseerd in een soort vakbond. De westerse wereld zegt, dat kinderarbeid verboden moet worden, maar deskundigen zeggen nu, dat je kinderen niet moet verbieden om te werken, maar wel de werkomstandigheden verbeteren.

Soms weet je niet of je een produkt koopt, dat door kinderen gemaakt is. Maar je kunt er altijd naar vragen.

De houding van gerechtigheid tegenover de schepping mag ook blijken uit onze inspanning om het milieu zo min mogelijk te beledigen. Wij dragen allen schuld, maar ieder kan er ook een positieve bijdrage aan leveren.

En een sabbatsjaar! Een sabbatsjaar voor ons hardwerkende mensen, die doldraaien in deze jachtige economie. Wat zou het een zegen zijn. Maar de winstcijfers staan ons een sabbatsjaar niet toe. Laten we het dan op z'n minst in het klein wel proberen. Door zondagsrust hoog te houden, door jezelf zo nu en dan weer op te laden. Door niet te leven om je werk, maar te werken om te leven.

Deuteronomium 15 klinkt rechtsstreeks door in de friese zegswijze: De wrâld is goed, mar de minsken koene better! Onze dank aan God staat niet op zichzelf, maar veroorzaakt een ommekeer in ons doen en laten, omwille van de gerechtigheid, omwille van onze kinderen, en omwille van Gods rijk.

Openen, opene zul je je hand voor je broeder, voor je neergebogene, voor je behoeftige in je land, luidt Deuteronomium 15 vers 11.

Hoe intrigerend is het dat juist dit vers driemaal aangehaald wordt in de evangelieën. En hoe bijzonder is het dat in alle drie de gevallen de evangeliegedeelten plaatsvinden in Bethanië. Bethanië, dat is: het huis van de behoeftigen, het huis van de neergebogenen.

Jezus, de arme bij uitstek, handelt en spreekt vanuit die uiteindelijke orde van Gods rijk, waarin geen behoeftigen meer zijn. Bethanië wordt door Jezus Bethlehem. Huis van neergebogenen wordt huis van brood. En uiteindelijk: Jeruzalem, huis van vrede. Liefdadigheid is een hinderpaal op de weg van de Messias, want zolang er liefdadigheid is zijn er behoeftigen. Jezus, en dus ook wij, zijn gemeente, houden het oog gericht op het koninkrijk. Wij werken niet alleen met onze handen, maar we openen ze tegelijkertijd.

Dan is onze dank op deze avond geen vloek, maar een zegen.

De dankbaarheid die hand in hand gaat met de werken der gerechtigheid.

Dankbaarheid die niet zelfingenomen is, maar royaal naar anderen.

En een kerk die liefdadigheid nooit los zal zien van saamhorigheid.

Zo danken wij God en keren weer terug naar het leven.

Een leven waarin wij hopelijk zo weinig ullen hoeven vragen: Wat is er misgegaan?

AMEN